

Севастьянов Р.В., к.е.н.,
доцент кафедри економіки підприємства
Запорізька державна інженерна академія

Кіорпе В.В.
магістрант кафедри економіки підприємства
Запорізька державна інженерна академія

ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПАТ «ЗАПОРІЖСТАЛЬ»

Севастьянов Р.В., Кіорпе В.В. Особливості діагностики фінансової стійкості ПАТ «Запоріжсталь». У статті розглянуто декілька визначень поняття фінансової стійкості та запропоновано авторський варіант. Удосконалено наявну класифікацію чинників впливу на фінансову стійкість підприємства. Проведено аналіз фінансової стійкості ПАТ «Запоріжсталь» за основними фінансовими показниками, використовуючи коефіцієнтний метод. Проведено порівняння отриманих фінансових показників діяльності підприємства з нормативними значеннями.

Ключові слова: фінансова стійкість, фінансовий стан, класифікація, аналіз, підприємство, коефіцієнти, платоспроможність, ліквідність.

Севастьянов Р.В., Кіорпе В.В. Особенности диагностики финансовой устойчивости ПАО «Запорожсталь». В статье рассмотрены несколько определенных понятия финансовой устойчивости и предложен авторский вариант. Усовершенствована существующая классификация факторов влияния на финансовую устойчивость предприятия. Проведен анализ финансовой устойчивости ПАО «Запорожсталь» по основным финансовым показателям, используя коэффициентный метод. Проведено сравнение полученных финансовых показателей деятельности предприятия с нормативными значениями.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, финансовое состояние, классификация, анализ, предприятие, коэффициенты, платежеспособность, ликвидность.

Sevast'yanov R., Kiorpe V. Features of diagnostics of financial stability of PJSC «Zaporizhstal». The article deals with the notion of financial stability, proposed author's definition of financial stability, the classification of factors affecting the financial stability of the enterprise, and considered the main methods of diagnosing financial stability of the enterprise. The article proposes an author's definition of financial stability, improved the existing classification of factors of influence on financial stability of the enterprise, which, in contrast to the existing classification, divides the factors of influence on the magnitude of the possible risk for financial stability of the enterprise. The article analyzes the financial stability of PJSC «Zaporizhstal» for the period of 2014–2016, using the method of calculating the main financial ratios of the enterprise.

Key words: financial stability, financial condition, classification, analysis, enterprise, coefficients, solvency, liquidity.

Постановка проблеми. Важкі ринкові умови висувають особливі вимоги до технологій сталого розвитку економіки підприємств, які повинні ґрунтуватися на гнучких принципах коригування цілей економічної діяльності відповідно до умов, в яких працює підприємство. Діагностика фінансової стійкості є важливим складником успішного управління підприємством на шляху його розвитку. Показники фінансової стійкості дають можливість об'єктивно оцінити фінансовий стан підприємства, його ліквідність, платоспроможність, залежність від інвесторів і кредиторів та визначити перспективи подальшого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питання діагностики фінансової стійкості займалися багато науковців, як зарубіжних, так і вітчизняних, серед яких: Л.Д. Докієнко,

Н.А. Мамонтова, М.Д. Білик, І.О. Бланк, О.Р. Кривицька, Н.П. Любушин, Г.В. Савицька, Л.А. Лахтіонова, В.І. Оспіщев, М.С. Абрютіна, Л.А. Костирко [1–11] та ін. Незважаючи на велику кількість наукових праць, присвячених проблемам діагностики фінансової стійкості підприємств, це питання досі залишається актуальним і не втрачає своєї важливості через швидкі зміни сучасних ринкових умов, що постійно змушують підприємства шукати нові рішення проблеми підтримки своєї фінансової стабільності.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження поняття «фінансова стійкість», удосконалення визначення цієї економічної категорії, ознайомлення з основними методами проведення діагностики фінансової стійкості підприємства та проведення діагностики фінансової стійкості ПАТ «Запоріжсталь» за 2014–2016 рр.

Виклад основних результатів. В економічній літературі різними авторами використовуються різні визначення поняття «фінансова стійкість». Частина науковців характеризує фінансову стійкість як довготривалу платоспроможність. Також деякі фахівці вважають, що фінансова стійкість відображає стабільність діяльності підприємства в довгостроковій перспективі та визначається співвідношенням власних і позикових ресурсів й їх ефективним використанням. Дослідивши публікації з даного питання, виокремлено декілька визначень цього поняття (табл. 1).

Авторське визначення, яке запропоновано в роботі, відрізняється від загальновідомих тим, що воно включає досягнення фінансової рівноваги та одночасно можливості розвитку підприємства. Крім того, різні автори використовують різні методи класифікації. На основі досліджень наявних класифікацій було розроблено класифікацію чинників впливу на фінансову стійкість підприємства (табл. 2).

На відміну від наявної класифікації авторами запропоновано розглянути чинники впливу на фінансову стійкість підприємства за критерієм ризику негативного впливу

Розглянемо найбільш поширений метод оцінки фінансової стійкості, який базується на оцінці показників фінансового стану, шляхом обчислення основних фінансових коефіцієнтів діяльності підприємства.

Сутність коефіцієнтного підходу до оцінки фінансової стійкості підприємства полягає в обчисленні та аналізі низки фінансових коефіцієнтів, які дають змогу оцінити оптимальність співвідношення власного і позикового капіталу підприємства. Ці показники окремі автори поділяють на два блоки [3, с. 315]: а) коефіцієнти капіталізації, що характеризують фінансовий стан підприємства з позицій структури джерел коштів; б) коефіцієнти покриття, які характеризують фінансову стійкість із позицій витрат, пов'язаних з обслуговуванням зовнішніх джерел залучених коштів.

Таблиця 1

Визначення поняття «фінансова стійкість підприємства» у науковій літературі

№	Автори	Визначення
1	Н.А. Мамонтова [2]	«Економічний стан підприємства, за якого забезпечується стабільна фінансова діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний обіг грошових коштів, ефективне управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробництва і реалізації продукції, розширення та оновлення виробництва»
2	М.Д. Білик [3, с. 303]	«Фінансова стабільність – це сукупність економічних відносин, що забезпечують умови збереження підприємством абсолютної або нормальної фінансової стійкості за контрольованої фінансової рівноваги та одночасно спроможність до стійкого економічного зростання під час урахування найбільш вагомих зовнішніх чинників»
3	І.О. Бланк [4]	«Фінансова стійкість – характеристика стабільного фінансового стану підприємства, що забезпечується високою часткою власного капіталу в загальній сумі використовуваних фінансових ресурсів»
4	О.Р. Кривицька [5, с. 138]	«Фінансова стійкість – це результат формування достатнього для розвитку підприємства обсягу прибутку, що є визначальною ознакою його економічної незалежності»
5	Н.П. Любушин, В.Б. Лещева, В.Г. Дьякова [6, с. 110]	«Фінансова стійкість – це стан підприємства, за якого платоспроможність постійна в часі, а співвідношення власного і позикового капіталу забезпечує цю платоспроможність»
6	Г.В. Савицька [7, с. 578]	«Фінансова стійкість підприємства – це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у мінливому внутрішньому і зовнішньому середовищі, що гарантує його постійну платоспроможність і інвестиційну привабливість у границях припустимого рівня ризику»
7	Л.А. Лахтіонова [8]	«Фінансова стійкість – це такий стан фінансових ресурсів, за якого підприємство, вільно маневруючи грошовими коштами, здатне шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробничо-торговельної діяльності, а також затрати на його розширення і оновлення»
9	М.С. Абрютіна, А.В. Грачов [9, с. 142]	«Фінансова стійкість підприємства – це надійно гарантована платоспроможність, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури й поведінки партнерів»
10	Л.А. Костирко [10, с. 123]	«Фінансова стійкість – це інтегральна характеристика здатності підприємства як системи трансформувати фінансові ресурси з максимальною економічною вигодою і мінімальним ризиком»
11	Запропоноване авторами визначення	Фінансова стійкість – це здатність підприємства за взаємодії зовнішніх та внутрішніх чинників впливу досягати фінансової рівноваги та не лише підтримувати основні характеристики компанії на відповідному рівні, а й розвиватися

Таблиця 2

Удосконалена класифікація чинників впливу на фінансову стійкість підприємства

Ознака	Класифікація
За місцем виникнення	Зовнішні
	Внутрішні
За важливістю результату	Основні
	Другорядні
За структурою	Прості
	Складні
За масштабами впливу	Одноосібні
	Багатоосібні
За можливістю прогнозування	Прогнозовані
	Умовно прогнозовані
За ступенем впливу на діяльність підприємства	Негативні
	Нульові
	Позитивні
	Динамічні
За ймовірністю реалізації	Високі
	Середні
	Малі
За часом	Короткострокові
	Періодичні
	Постійні
За ризиками негативного впливу на фінансову стійкість	Високоризикові
	Середньоризикові
	Низькоризикові

Для фінансової оцінки стійкості функціонування та стабільності розвитку підприємства в роботі було розраховано основні коефіцієнти фінансової стійкості за 2014–2016 рр. на основі фінансової звітності ПАТ «Запоріжсталь», які наведено в табл. 3 та 4.

До них належить коефіцієнт фінансової автономії (незалежності), який характеризує частку власного капіталу в загальній сумі капіталу, авансованого в діяльність [3, с. 317]. Чим вище значення цього коефіцієнта, тим більше фінансово стійким, стабільним і більш незалежним від зовнішніх кредиторів є підприємство.

Як видно з табл. 3 та 4, на ПАТ «Запоріжсталь» коефіцієнт фінансової автономії має тенденцію до збільшення: з 0,47 на кінець 2014 р. до 0,52 на кінець 2015 р. та знижується до 0,50 на кінець 2016 р. У цілому за три роки цей показник не виходить за межі нормативного значення і залишається прийнятним.

Оберненим до коефіцієнта фінансової автономії є коефіцієнт фінансової залежності. Зростання цього показника у динаміці означає збільшення частки позикових коштів у фінансуванні підприємства, а отже, втрату фінансової незалежності.

За показниками, наведеними в табл. 3 та 4, коефіцієнт фінансової залежності має тенденцію до зменшення на ПАТ «Запоріжсталь» із 2,13 у 2014 р. до 2,01 у 2016 р. Зменшення значення цього показника говорить про поступове зниження фінансової залежності підприємства.

Таблиця 3

Аналіз показників фінансової стійкості ПАТ «Запоріжсталь» за 2014–2015 рр.

№ з/п	Показники	ПАТ «Запоріжсталь»		
		станом на 31.12.14	станом на 31.12.15	відхилення
1.	Коефіцієнт фінансової автономії	0,47	0,52	0,05
2.	Коефіцієнт фінансової залежності	2,13	1,92	-0,21
3.	Коефіцієнт фінансового ризику	1,13	0,92	-0,21
4.	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,44	-0,20	0,24
5.	Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень	0,18	0,17	-0,01
6.	Коефіцієнт довгострокового залучення коштів	0,21	0,17	-0,04
7.	Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	0,79	0,83	-0,04
8.	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,53	0,48	-0,05
9.	Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування)	0,89	1,08	0,19
10.	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,59	0,62	0,03
11.	Коефіцієнт короткострокової заборгованості	0,77	0,78	0,01
12.	Коефіцієнт фінансового левериджу (плече фінансового важеля)	0,26	0,20	-0,06
13.	Коефіцієнт інвестування	0,83	0,97	0,14
14.	Коефіцієнт приросту власного капіталу (Кпв,с)	1,72	1,46	-0,26
15.	Коефіцієнт приросту заборгованості фінансового характеру (Кпфі)	1,87	1,35	-0,52
16.	Співвідношення коефіцієнтів приросту власного капіталу та заборгованості фінансового характеру	0,92	1,08	0,16
17.	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів і запасів у активах	0,70	0,66	-0,04
18.	Коефіцієнт стійкості економічного зростання	0,19	0,20	0,01
19.	Коефіцієнт покриття відсотків	1,55	1,63	0,08

Аналіз показників фінансової стійкості ПАТ «Запоріжсталь» за 2015–2016 рр.

№ з/п	Показники	ПАТ «Запоріжсталь»		
		станом на 31.12.15	станом на 31.12.16	відхилення
1.	Коефіцієнт фінансової автономії	0,52	0,50	-0,02
2.	Коефіцієнт фінансової залежності	1,92	2,01	0,09
3.	Коефіцієнт фінансового ризику	0,92	1,01	0,09
4.	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,20	0,04	0,24
5.	Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень	0,17	0,16	-0,01
6.	Коефіцієнт довгострокового залучення коштів	0,17	0,13	-0,04
7.	Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	0,83	0,87	0,04
8.	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,48	0,50	0,02
9.	Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування)	1,08	0,99	-0,09
10.	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,62	0,57	-0,05
11.	Коефіцієнт короткострокової заборгованості	0,78	0,85	0,07
12.	Коефіцієнт фінансового левериджу (плече фінансового важеля)	0,20	0,15	-0,05
13.	Коефіцієнт інвестування	0,97	1,26	0,29
14.	Коефіцієнт приросту власного капіталу (Кпв,с)	1,46	1,29	-0,17
15.	Коефіцієнт приросту заборгованості фінансового характеру (Кпфі)	1,35	1,10	-0,25
16.	Співвідношення коефіцієнтів приросту власного капіталу та заборгованості фінансового характеру	1,08	1,17	0,09
17.	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів і запасів у активах	0,66	0,50	-0,16
18.	Коефіцієнт стійкості економічного зростання	0,20	0,31	0,11
19.	Коефіцієнт покриття відсотків	1,63	5,18	3,55

За наведеними даними розрахунків в табл. 3 та 4, коефіцієнт концентрації позикового капіталу має тенденцію до зменшення з 0,53 у 2014 р. до 0,50 у 2016 р., що свідчить про зменшення використання позикового капіталу.

За розрахунковими даними табл. 3 та 4 спостерігається збільшення коефіцієнта фінансування з 0,89 у 2014 р. до 0,99 у 2016 р. Розрахований показник має допустиме значення на протязі всіх трьох років, а отже, підприємство є фінансово стабільним.

За даними табл. 3 та табл. 4, спостерігається тенденція до зменшення цього показника, що свідчить про значне зниження фінансового ризику.

За розрахунковими даними табл. 3 та 4, коефіцієнт фінансової стійкості ПАТ «Запоріжсталь» за три роки діяльності підприємства має значення 0,59 у 2014 р., 0,62 у 2015 р. та 0,57 у 2016 р. За всі три роки значення показника є нижчим допустимого, що свідчить про недостатню фінансову стійкість у довгостроковій перспективі.

Дані табл. 3 та 4 свідчать про високий дефіцит власного обігового капіталу за всі три оцінювані роки діяльності ПАТ «Запоріжсталь».

Для аналізу фінансової стійкості ПАТ «Запоріжсталь» у статті розраховано середні показники та їх відхилення від нормативу, які наведено в табл. 5.

За нормативного значення в межах 0,4–0,6 середнє значення коефіцієнта автономії аналізованого підприємства дорівнює нормативному, що свідчить про достатню частку власного капіталу в загальній сумі авансованого капіталу, що робить підприємство

фінансово стійкими та незалежними від позикових коштів.

Нормативне значення коефіцієнта фінансової залежності знаходиться в межах 1,67–2,5. На підприємстві ПАТ «Запоріжсталь» цей коефіцієнт не виходить за рамки нормативного значення, що є свідченням позитивного фінансового стану та фінансової незалежності від зовнішніх кредиторів та інвесторів.

Нормативне значення коефіцієнта концентрації позикового капіталу знаходиться в межах 0,4–0,6. Середнє значення цього показника аналізованого підприємства не перевищує нормативне значення. Це свідчить про прийнятний рівень використання позикових коштів.

Нормативне значення коефіцієнта фінансування є прийнятним, у межах 0,67–1,5. Розрахований середній показник коефіцієнта фінансової стабільності ПАТ «Запоріжсталь» (0,99) є прийнятним.

Нормативне значення коефіцієнта фінансового левериджу менше 0,25. Підприємство має цей показник менше нормативного, тобто вони є незалежними від довгострокових зобов'язань. Середнє значення показника фінансового левериджу ПАТ «Запоріжсталь» менше нормативного на 0,05.

Нормативне значення коефіцієнта фінансової стійкості є прийнятним, у межах 0,7–0,9. У середньому коефіцієнт фінансової стійкості аналізованого підприємства менше нижчого порогу нормативного значення на 0,11. Це свідчить про нестабільність підприємства ПАТ «Запоріжсталь» та його недостатню фінансову стійкість у довгостроковій перспективі.

Аналіз середнього значення основних показників фінансової стійкості ПАТ «Запоріжсталь» за 2014–2016 рр.

№ з/п	Показники	Значення нормативу	ПАТ «Запоріжсталь»	
			Середнє значення	Відхилення від нормативу
1.	Коефіцієнт фінансової автономії	В межах 0,4-0,6	0,50	–
2.	Коефіцієнт фінансової залежності	В межах 1,67-2,5	2,02	–
3.	Коефіцієнт фінансового ризику	≤ 1	1,02	0,02
4.	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\geq 0,1$	-0,20	0,3
5.	Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень	Зростання у динаміці	0,17	–
6.	Коефіцієнт довгострокового залучення коштів	Зниження у динаміці	0,17	–
7.	Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	Не нормується, оцінюється ситуаційно	0,83	–
8.	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	В межах 0,4-0,6	0,50	0,00
9.	Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування)	В межах 0,67-1,5	0,99	-0,01
10.	Коефіцієнт фінансової стійкості	В межах 0,7-0,9	0,59	–
11.	Коефіцієнт короткострокової заборгованості	Зниження у динаміці	0,80	–
12.	Коефіцієнт фінансового левериджу (плече фінансового важеля)	Не нормується, оцінюється ситуаційно	0,20	–
13.	Коефіцієнт інвестування	Не нормується, оцінюється ситуаційно	1,02	–
14.	Коефіцієнт приросту власного капіталу (Кпв,с)	Не нормується	1,49	–
15.	Коефіцієнт приросту заборгованості фінансового характеру (Кпфі)	Не нормується	1,44	–
16.	Співвідношення коефіцієнтів приросту власного капіталу та заборгованості фінансового характеру	> 1	1,06	0,06
17.	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів і запасів у активах	Не нормується, оцінюється ситуаційно	0,62	–
18.	Коефіцієнт стійкості економічного зростання	Збільшення у динаміці	0,23	–
19.	Коефіцієнт покриття відсотків	> 1	2,79	1,79

Проаналізувавши фінансову стійкість підприємства ПАТ «Запоріжсталь» коефіцієнтним методом, можемо зробити висновок, що у цілому значення основних показників, за якими оцінюють фінансову стійкість підприємства, знаходяться на рівні нормативних значень, що свідчить про достатньо стійкий фінансовий стан підприємства ПАТ «Запоріжсталь» за період із 2014 по 2016 р.

Висновки. У роботі запропоновано авторське визначення фінансової стійкості, вдосконалено наявну класифікацію чинників впливу на фінансову стійкість підприємства, яка на відміну від існуючої класифікації поділяє чинники впливу за величиною можливого ризику для фінансової стійкості підприємства. У статті проаналізовано фінансову стійкість ПАТ «Запоріжсталь» за 2014–2016 рр., використовуючи метод обчислення основних фінан-

сових коефіцієнтів. Установлено та проаналізовано середнє значення показників фінансової стійкості за 2014–2016 рр. та порівняно їх із нормативним значенням. Проведений аналіз основних фінансових показників ПАТ «Запоріжсталь» за 2014–2016 рр. виявив, що підприємство має ризик зниження фінансової стійкості в довгостроковій перспективі. Це може бути наслідком дефіциту власного обігового капіталу. У цілому більшість проаналізованих показників фінансової стійкості співпадає з нормативними значеннями, що свідчить про високу фінансову стійкість ПАТ «Запоріжсталь».

Аналіз фінансової стійкості дає об'єктивну оцінку платоспроможності та ліквідності підприємства, рівня його маневреності, фінансової незалежності та можливостей його подальшого розвитку.

Список літератури:

1. Докієнко Л.Д. Управління фінансовою стійкістю підприємств торгівлі: автореф. дис. ... к.е.н. Київ, 2005.
2. Мамонтова Н.А. Фінансова стійкість акціонерних підприємств і методи її забезпечення (на прикладі підприємств харчової промисловості): автореф. дис. ... к.е.н.; Інститут економічного прогнозування НАН України. К.: Науковий світ, 2001. 17 с.
3. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмежицька. К.: КНЕУ, 2005. 592 с.
4. Бланк И.А. Управление формированием капитала: учебный курс. К.: Ника-Центр, 2002. 512 с. ISBN 966-521-0262.
5. Кривицька О.Р. Планування прибутку підприємства при визначенні стратегії його розвитку. Фінанси України. 2015. № 3. С. 138–146.
6. Любушин Н.П., Лещева В.Б., Дьякова В.Г. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия: учеб. пособ. для вузов; под ред. проф. Н.П. Любушина. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. 471 с.
7. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб.; 3-є вид., перероб. та доп. К.: Знання, 2007. 668 с.
8. Лахтіонова Л.А. Аналіз фінансової стійкості суб'єктів підприємницької діяльності: монографія. К.: КНЕУ, 2011. 880 с.
9. Абрютіна М.С., Грачев А.В. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия; 3-е изд., доп. и перераб. М.: Дело и Сервис, 2001. 172 с.
10. Костирко Л.А. Аналіз потенціалу фінансової стійкості в системі управління вартістю підприємств. Вісник Східно-українського національного університету імені Володимира Даля. 2015. № 4. С. 122–128.
11. Оспішев В.І., Нагорна І.В. Класифікація чинників впливу на фінансову стійкість підприємств. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі і послуг. 2009. Вип. 2(10). С. 218–223.